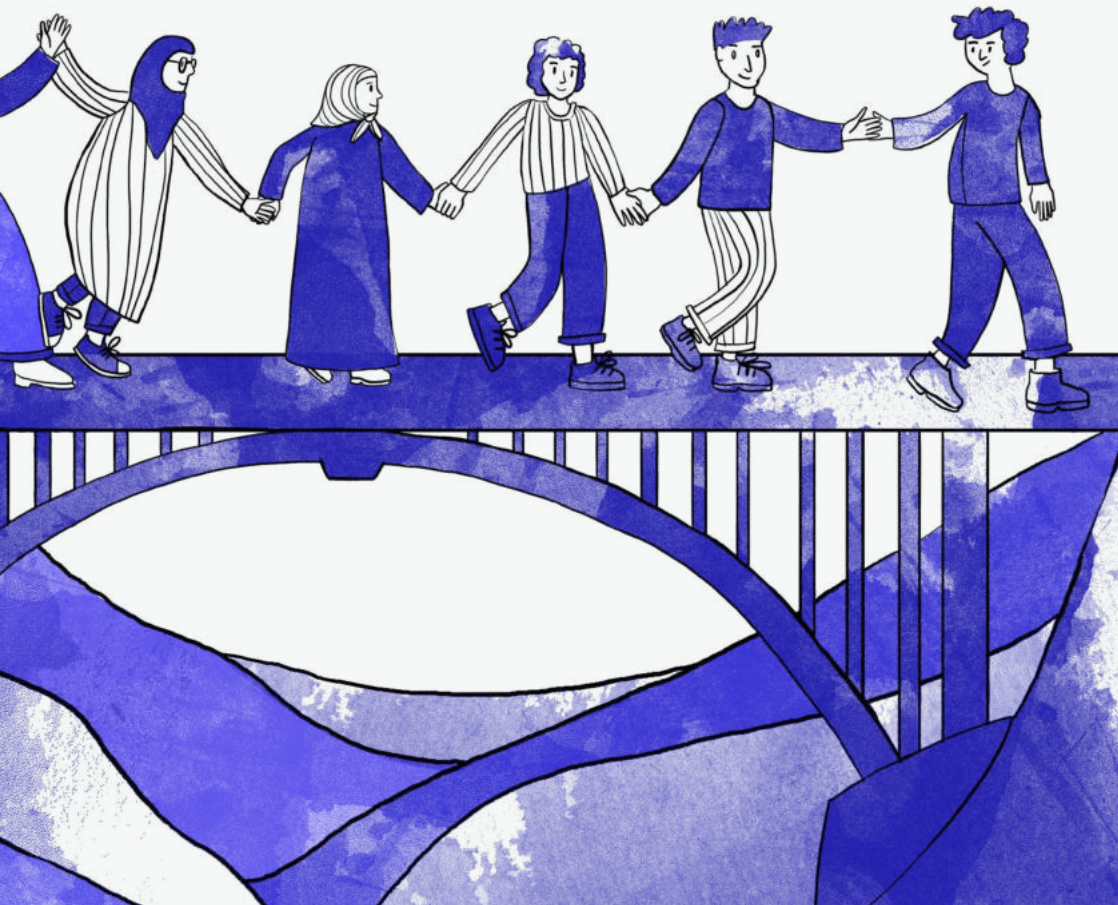

Jeta Myslimane në Schaffhausen

Shqetësime, Reflektime dhe Sugjerime

Parathënie Integres

Projekti „Ndërtimi i Urave në Komunitet“ promovon dialogun, pjesëmarrjen dhe bashkëjetesën e respektueshme. Në qendër të vëmendjes është popullsia myslimane, e cila përbën rreth 11% të shoqërisë së Schaffhausen-it, luan një rol të rëndësishëm ekonomik dhe përfshin shumë qytetarë zviceranë, por pothuajse nuk ka asnjë ndikim politik. Qëllimi i projektit është t'i japë këtij komuniteti një zë dhe të nxisë shkëmbimin me politikëbërësit.

Urat lindin nga të dyja anët: Midis një popullsie myslimane që e konsideron veten pjesë integrale të shoqërisë sonë dhe autoriteteve të gatshme të dëgjojnë, të shqyrtojnë kërkesat dhe të japin zgjidhje të përbashkëta.

Opinionet publik dominohet nga titujt kryesorë rreth radikalizimit, një imazh i shtrembëruar nga i cili vuajnë shumë myslimanë, veçanërisht myslimanët e gjeneratës së dytë dhe të tretë. Ne jemi të bindur se: Mënyra më efikase për të parandaluar tendenca të tilla është angazhim njerëzve, t'i dëgjosh ata dhe t'i inkurajosh të shprehin mendimet e tyre. Këtu hyn në lojë projekti ynë. Një konferencë e përbashkët në mars të vitit 2026 do të trajtojë shqetësimet e komuniteteve myslimane në Kantonin e Schaffhausen dhe do të tregojë mënyra për të arritur pjesëmarrje dhe kohezion më të madh.

Me këtë projekt, ne duam të hedhim themelet për bashkëpunim afatgjatë dhe të përforcojmë më tej integrimin. Bazuar në vlerësimin tonë të nevojave, ne synojmë të zhvillojmë masa të synuara dhe të angazhojmë palët e interesuara përkatëse në proceset e dialogut dhe pjesëmarrjes afatgjatë.

Botuesi dhe kontakti:
Integres
Krebsbachstrasse 61
8200 Schaffhausen
+41 052 624 88 67
www.integres.ch
© 2026 Integres

Teskter:
Bettina Bussinger

Grafika dhe ilustrimi:
Evelyn Trutmann
evelyntrutmann.ch

Projekti „Ndërtimi i urave në komuna – Pjesëmarrja myslimane dhe bashkëjetesa shoqërore në rajonin DACH“ është një nënprojekt i Islamberatung në Bajern (Këshillimi Islamik në Bavari), i realizuar nën ombrellën e Fondacionit Eugen Biser dhe i financuar nga Fondacioni Robert Bosch.

Projekti dhe kjo broshurë janë pjesë e një konteksti më të gjerë: projektit trekombësh “Ndërtimi i Urave në Komunitet – Pjesëmarrja Myslimane dhe Bashkëjetesa Sociale në Hapësirën DACH” të Fondacionit Eugen Biser me seli në Mynih. Ky është një nga gjashtë projektet e ndjekura nga ekipi i konsulencës islamike në Gjermani, Austri dhe Zvicër. Gjatë pjesëmarrjes sonë në projekt, morëm shumë njohuri të dobishme për bashkëjetesën paqësore me popullsinë myslimane në Schaffhausen. Dëshirojmë të falënderojmë sinqerisht Dr. Hussein Hamdan dhe Tim Florian Siegmund për bashkëpunimin dhe përkushtimin e tyre të frytshëm.

Projekti është gjithashtu një rezultat konkret i Dialogut Ndërfetar të Schaffhausen-it, i cili ekziston që nga viti 2006 dhe i cili në vitin 2016 çoi në Deklaratën e Feve të Schaffhausen-it, një angazhim për paqe, respekt dhe dialog në përputhje me nenin 15 të Kushtetutës Federale. Me rastin e përvjetorit të njëzetë të dialogut ndërfetar, ky projekt përfaqëson një sinjal të mëtejshëm të fortë në dobi të mirëkuptimit dhe kohezionit shoqëror. Jemi të lumtur të angazhohemi me aleatët tanë në dialogun ndërfetar për të arritur këtë qëllim.

Sara De Ventura dhe Bettina Bussinger
Integres – Qendra e Integrit Schaffhausen

Parathënie nga anëtarët kompetentë ekzekutivë

të Kantonit dhe të Qytetit të Schaffhausen-it

Projekti i nisur nga Integres dhe partnerët e tij është shumë i rëndësishëm për ne. Popullsia myslimane është një pjesë integrale e komunitetit tonë dhe pjesëmarrja e tyre aktive në jetën shoqërore është në interes të të gjithëve.

Komunitetet lokale të xhamive, nëpërmjet punës së tyre vullnetare, japin një kontribut të rëndësishëm në kujdesin shpirtëror të qytetarëve tanë myslimanë, si dhe në arsim dhe krijimin e mirëkuptimit të ndërsjellë, për shembull duke ofruar vizita me udhërrëfyes në xhami për shkollat në Schaffhausen. Për këtë angazhim konkret për ndërtimin e urave, ata meritojnë mirënjohje dhe njohje të madhe.

Për këtë arsye, ne mbështesim projektin që synon forcimin e dialogut midis popullsisë myslimane dhe politikanëve. Mbledhja paraprake e nevojave të tyre dhe reflektimet personale, më të rëndësishmet prej të cilave paraqiten këtu, përbën një bazë ideale për bashkëpunim të ardhshëm, në të cilin jemi të lumtur të kontribuojmë.

Marcel Montanari
Këshilltar Shtetëror i Kantonit të Schaffhausen

Christine Thommen
Këshilltare për Shërbimet Sociale e Qytetit të Schaffhausen

Sabine Tektas-Sorg
Këshilltare për Shërbimet Sociale e Bashkisë së Neuhausen am Rheinfall

Parathënie nga partnerët myslimanë të projektit

Bashkëpunimi në projektin Brückenbauer (Ndërtuesit e Urave) na ka ngjallur shumë emocione. Para së gjithash, ne dhe komunitetet tona kemi pasur mundësinë të njihemi më mirë me njëri-tjetrin dhe e vlerësojmë shumë faktin që tani mund të punojmë së bashku për të siguruar bashkëjetesë me respekt të ndërsjellë midis të gjithë banorëve të Schaffhausen-it. Në përgatitje të një shkëmbimi më të gjerë mendimesh me politikëbërësit, ne kryem një analizë: Çfarë kontribuojmë ne për bashkëjetesë të suksesshme, çfarë na nevojitet dhe si shpresojmë të marrim mbështetje nga autoritetet shtetërore? Ka filluar një proces ndërgjegjësimi dhe të mësuari, gjë që është jashtëzakonisht e rëndësishme për ne.

Shkurt, popullsia myslimane dëshiron integrim më të madh, pjesëmarrje dhe orientim më të madh. Ajo është e gatshme të kontribuojë në një pjesëmarrje më të madhe shoqërore dhe bashkëpunim më të detyrueshëm, si dhe t'i përkushtohet këtij procesi në planin afatgjatë. Në këtë mënyrë krijohet një urë e fortë.

Ne e vlerësojmë shumë gatishmërinë e qytetit dhe përfaqësuesve të kantoneve për të hedhur një hap drejt nesh me këtë projekt.

Serhat Köroglu

anëtar bordi i Shoqatës Turko-Islamike Aksa-Moschee

Nimetulla Veseli

Imam i Bashkësisë Shqiptaro-Islame Mekka Schaffhausen

Myslimanët në Schaffhausen dhe Zvicër

Për dekada të tëra, myslimanët kanë qenë një pjesë integrale e popullsisë zvicerane dhe asaj të Schaffhausen-it. Në fillim ndodhi migracioni për arsye pune: Meqenëse fuqia punëtore lokale ishte e pamjaftueshme, shumë migrantë nga Turqia dhe Ballkani u punësuan duke filluar nga vitet 1960. Ata sollën besimin e tyre me vete. Popullsia myslimane është rritur gjithashtu për shkak të imigracionit të refugjatëve: në vitet 1990 pas luftërave në ish-Jugosllavi dhe që nga vitet 2000 nga vendet arabe dhe afrikane.

Aktualisht, myslimanët përfaqësojnë mesatarisht 6% të popullsisë së përgjithshme zvicerane mbi moshën 15 vjeç. Për shkak të karakterit industrial të Schaffhausen-it dhe historisë së migrimin, përqindja e popullsisë myslimane këtu është dukshëm më e lartë se mesatarja zvicerane: Duke përfshirë fëmijët dhe adoleshentët, është afërsisht 11%, ose afërsisht 10 000 njerëz. Shumë prej tyre janë të natyralizuar. Myslimanët janë kështu komuniteti më i madh fetar pas atij të krishterë, të cilit sot i përket afërsisht 53% e popullsisë (për krahasim: Të gjitha fetë e tjera së bashku përfaqësojnë vetëm rreth 2%).

Deri më sot, Islami nuk njihet si komunitet fetar në Zvicër sipas ligjit publik, as nuk është i organizuar në nivel institucional. Ekzistojnë mjaft shoqata lokale, komunitete xhamish dhe organizata ombrellë.

Situata në Schaffhausen

Në Kantonin e Schaffhausen-it ka gjithsej katër komunitete xhamish. Shoqata Turko-Islamike Schaffhausen Aksa-Moschee dhe Bashkësia Islame Shqiptare Mekka janë dy shoqatat më të mëdha në Schaffhausen. Ekzistojnë gjithashtu dy komunitete më të vogla: Qendra Islamike Teeba dhe Shoqata Kulturore Islamike Neuhausen. Dy të parët janë partnerët tanë myslimanë në këtë projekt.

Në Schaffhausen jetojnë edhe myslimanë që i përkasin traditave të tjera islame. Megjithatë, meqenëse ata nuk përfaqësohen në Kanton në formën e shoqatave ose vendeve të tyre të kultit, anëtarët e tyre zakonisht përipiqen të integrohen në qytete të tjera. Ka edhe myslimanë që nuk janë praktikues dhe nuk frekuentojnë xhaminë.

Partnerët myslimanë të projektit

Vendi aktual i takimit dhe lutjes së Shoqatës Turko-Islamike të Schaffhausen është Xhamia Aksa, e përfunduar në vitin 2022, në Schalterweg 10. Origjina e saj daton 40 vite më parë, kur shoqata kulturore turke e atëhershme krijoi një dhomë të parë lutjesh dhe në vitin 1985 imami i parë zyrtar nga Turqia u dërgua në Schaffhausen. Komuniteti përfshin rreth 320 banorë. Anëtari i bordit Serhat Köroğlu u emërua nga shoqata për të bashkëpunuar në projekt.

Xhamia e shoqatës „Albanisches Islam-Zentrum Mekka Schaffhausen“ (Qendra Islame Shqiptare Mekka Schaffhausen) është themeluar në vitin 2003, ndodhet në një ndërtesë në Stimmerstrasse 44 dhe udhëhiqet që nga viti 2015 nga Imam Nimetulla Veseli, me origjinë nga Maqedonia e Veriut dhe që flet pesë gjuhë. Përveç fëmijëve të komunitetit të tij, ai u mëson Islamin edhe studentëve të Neuhausen. Që në fillim ai u bashkua me Dialogun Ndërfetar të Schaffhausen dhe bashkëpunon personalisht në projektin Brückenbauer (Ndërtuesit e Urave). Shoqata, e cila është në rritje të vazhdueshme, tani ka rreth 450 anëtarë (familje).

Një studim i gjerë i nevojave

Për të identifikuar fushat kryesore të ndërhyrjes nga perspektiva e popullsisë myslimane, ekipi i projektit kreu një studim në shkallë të gjerë në vitin 2025. Për këtë qëllim, u përfshinë myslimanë nga rrethi i tyre personal, të cilët nga ana tjetër bashkëpunuan me grupe ose individë nga mjedisi i tyre jetësor. Një total prej 225 përgjigjesh u morën nga komuniteti mysliman në Schaffhausen. Pjesëmarrësit janë kryesisht nga komunitetet turke, shqiptare, maqedonase dhe boshnjake; një pjesë e vogël janë nga komuniteti sirian. Ata përfaqësojnë grup mosha të ndryshme – nga ata nën 18 vjeç deri te ata mbi 70 vjeç –, gjini të ndryshme dhe përkatësi të ndryshme fetare, nga sunitët te alevitët e deri te sekularistët. Shumica e myslimanëve nuk janë të lidhur me asnjë komunitet xhamie, gjë që e ka bërë të vështirë vendosjen e kontaktit. Një pjesë e anketës u krye në internet për të mundësuar pjesëmarrjen sa më të gjerë të mundshme.

Kërkesat e mbledhura u ndanë sipas temës dhe u përmbledhën. Ka lindur një gamë e gjerë nevojash. Në të njëjtën kohë, u arrit një konsensus i dukshëm mbi çështjet e perceptuara si veçanërisht qendrore dhe urgjente. Më të rëndësishmet janë paraqitur në këtë broshurë.* Për secilën temë, konteksti shpjegohet së pari shkurtimisht. Pastaj, kur është e mundur, ofrohen ide për veprime të mëtejshme për të dyja anët e urës – autoritetet dhe komunitetet e xhamive.

* Shënim: Tema e shkollës u konsiderua veçanërisht e rëndësishme. Trajtimi i tij do të kërkonte një thellësi dhe gjerësi që do të shkonte përtej qëllimit të kësaj broshure dhe për këtë arsye është përjashtuar qëllimisht.

1. Mbrojtje nga diskriminimi

Kontekst

Muslimanët shpesh janë viktime të paragjykimeve të përhapura. Problemet sociale u atribuohen atyre në mënyrë të padrejtë. Ato shpesh përshkruhen edhe si një kërcënim ose rrezik për sigurinë. Kjo quhet islamofobi.

Ky fenomen është i përhapur, siç tregohet nga një studim kombëtar mbi racizmin anti-musliman të botuar në shkurt 2025. Sipas këtyre të dhënave, mbi 35% e myslimanëve që jetojnë në Zvicër janë viktime të diskriminimit racor, ndërsa mbi dy të tretat e zviceranëve kanë rezerva të forta ndaj myslimanëve. Gjithashtu, doli në pah se numri i rasteve të paraportuara ka të ngjarë të jetë shumë i lartë dhe se vetëm një pjesë e vogël e atyre që janë të përfshirë i raportojnë zyrtarisht incidente të tilla, si nga frika se mos merren seriozisht, ashtu edhe nga mosbesimi ndaj organeve raportuese.

Armiqësia ndaj myslimanëve është e pranishme në të gjitha fushat e jetës. Shumica e përvojave të diskriminimit ndodhin në tregun e punës, të ndjekur nga shkollat dhe autoritetet. Por myslimanët gjithashtu vuajnë vazhdimisht nga diskriminimi në marrëdhëniet e tyre me policinë, si dhe nga media, e cila raporton kryesisht lajme negative rreth Islamit dhe përhap stereotipe dhe diskurse anti-muslimane.

¹ Noemi Trucco, Asmaa Dehbi, Amir Dziri, Hansjörg Schmid: Racizmi anti-musliman në Zvicër: Studimi bazë. SZIG/CSIS-Studies 12, Centre Suisse Islam et Société, Université de Fribourg 2025.

Rezultatet e anketës së kryer në Schaffhausen

Shumë të intervistuar thanë se ndiheshin rehat në Schaffhausen, por në të njëjtën kohë, shumë prej tyre raportuan se kishin përjetuar diskriminim. Kjo kontradiktë e dukshme mund të shpjegohet me faktin se mirëqenia ka të bëjë kryesisht me mjedisin personal: Familja, miqtë dhe vendet e njohura përcjellin një ndjenjë sigurie dhe përkatësie. Megjithatë, diskriminimi shpesh përjetohet në situata të caktuara, si në punë, kur kërkohet strehim ose për shkak të paragjytimeve në hapësirat publike. Prandaj, mund të ndihesh si në shtëpi në qytetin tënd, por megjithatë të kesh ndjesinë se nuk trajtohesh gjithmonë në të njëjtën mënyrë.

Gratë që mbajnë perçe janë veçanërisht të prekura nga diskriminimi. Është raportuar se mbajtja e hixhabit, pavarësisht kualifikimeve profesionale, shpesh çon në disavantazhe kur kërkohet një vend pune si praktikant ose në fuqinë punëtore. Në të njëjtën kohë, nga frika se gatishmëria e tyre për t'u integruar ose besnikëria e tyre ndaj shoqërisë do të vihet në pikëpyetje, ata nuk flasin për këtë. Kjo heshtje mbron nga stigmatizimi i mëtejshëm, por e bën dialogun dhe luftën kundër paragjytimeve më të vështirë. Vetëm duke e bërë diskriminimin të dukshëm dhe duke e njohur atë është e mundur të shkatërrohen pa-

ragjykimet dhe të promovohet bashkëjetesa e barabartë. Në përgjithësi, myslimanët në Schaffhausen duan të mbrohen nga racizmi anti-mysliman.

Kërkesë për një zyrë ndërmjetësimi

Nevoja për një pikë referimi neutrale dhe të pavarur për të raportuar rastet e islamofobisë dhe për të ofruar këshilla dhe ndërmjetësim është theksuar vazhdimisht. Me Integres, qyteti dhe kantoni tashmë kanë një shërbim të këtij lloji, i cili, megjithatë, nuk merret ekskluzivisht me racizmin anti-mysliman dhe i cili nuk merret në konsideratë nga komuniteti mysliman.

Sugjerime për shoqatat e xhamive:

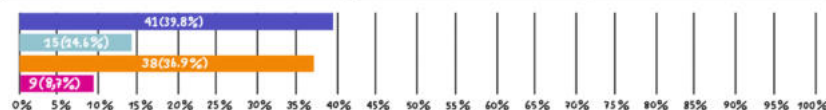
- Komunikim aktiv i ofertës së Integres brenda komunitetit
- Emërimi i personave të kontaktit ekspertë si partnerë për pikën e kontaktit, me të cilët është e mundur të shkëmbehen ide, të diskutohen raste dhe të zhvillohen procedura të mëtejshme.
- Rritja e ndërgjegjësimit për faktin se raportimi i incidenteve është në çdo rast i dobishëm dhe i rëndësishëm, përtej përfitimeve individuale, në shërbim të ndryshimit të dëshiruar shoqëror.

Sugjerime për autoritetet:

- Të forcohet qendra ekzistuese e referencës kundër diskriminimit dhe racizmit dhe të promovohet ekspertiza dhe burimet e specializuara për të adresuar çështjet që lidhen me komunitetin mysliman në një mënyrë edhe më të synuar.
- Identifikimi i çdo mase shtesë të nevojshme për të luftuar në mënyrë efektive këtë formë specifike të diskriminimit

A mendoni se në Schaffhausen diskriminoheni për shkak të shamisë?
Ëgjedhje e shumëfishitë, e përgjigjur, e papërgjigjur

Përgjigjja	Përgjigjet	Raporti
Po	41	39,8%
Jo	15	14,6%
Jo gjithmonë	38	36,9%
Nuk e di	9	8,7%

Sondazhi i kryer me 103 gra myslimane tregon se: 40% e grave të intervistuar ndihen të diskriminuara për shkak të mbulesës, 45% pjesërisht. Vetëm 15% nuk ndihen të diskriminuar për këtë arsye.

Parandalimi i diskriminimit dhe rritja e ndërgjegjësimit

Die Umfrage hat gezeigt: Die weit verbreitete Diskriminierung Sondazhi tregoi se: Diskriminimi i përhapur kundër myslimanëve dhe vështirësitë e rënda që vijnë si pasojë e tij për ata që preken kërkojnë një qasje vendimtare ndaj shkakut rrënjësor të problemit. Krijimi i mundësive për takime është një mënyrë efikase për të shmangur paragjykimet. Ndërgjegjësimi dhe parandalimi janë një tjetër element themelor dhe i domosdoshëm: Ato ndihmojnë në rritjen e ndërgjegjësimit për pakënaqësitë ekzistuese dhe ndërhyjnë aty ku paragjykimet ende mund të parandalohen. Komuniteti mysliman në Schaffhausen rekomandon fuqimisht fushata ndërgjegjësimi që synojnë shkollat, autoritetet dhe punëdhënësit.

Sugjerime për shoqatat dhe autoritetet e xhamive:

- Mbledhja e informacionit mbi zbatimin e suksesshëm të iniciativave kundër diskriminimit dhe larmisë në vende të tjera.
- Zhvillimi i përbashkët i ofertave të përshtatshme për të informuar punëdhënësit dhe për të rritur ndërgjegjësimin në shkolla

Sugjerime për autoritetet:

- Sigurimi i burimeve të mjaftueshme për zbatimin e masave të qëndrueshme parandaluese dhe ndërgjegjësuere.
- Veprimi si model punëdhënës përmes rekrutimit të fokusuar në larminë dhe organizimit të ngjarjeve informuese dhe ndërgjegjësuere, veçanërisht në sektorin e kujdesit shëndetësor.

Përfaqësimi i Islamit në Media

Mediat mbajnë një përgjegjësi të madhe në formësimin e perceptimit publik të popullsisë myslimane. Realiteti i përditshëm i myslimanëve shpesh portretizohet në një mënyrë të njëanshme dhe të fokusuar në konflikt, me një mbizotërim të lajmeve që lidhen me radikalizimin ose ndarjen fetare. Ky imazh negativ rëndon edhe mbi myslimanët e Schaffhausen-it. Ata duan një dukshmëri të larmishme dhe konstruktive, gjithashtu për të ulur tensionet sociale dhe për të promovuar njohjen dhe pjesëmarrjen e qytetarëve myslimanë në Schaffhausen në tërësi.

Sugjerime për komunitetet e xhamive:

- Përcaktimi i personave të kontaktit profesional për pyetjet e medias (gjithashtu në kuadër të dialogut ndërfaqësor në Schaffhausen)
- Lidhja e këtyre njerëzve me median e Schaffhausen-it

Sugjerime për autoritetet dhe shtypin:

- Organizimi i kurseve të trajnimit për median në bashkëpunim me zyrtarët e medias myslimane dhe me përfshirjen e folësve të jashtëm: Njohja e narrativave anti-myslimane dhe adresimi i tyre me përgjegjësiit

2. Kujdes shpirtëror dhe qasje në shërbime të ndjeshme ndaj dallimeve fetare dhe kulturore

Kontekst

Liria fetare ekziston në Zvicër, por praktikimi i besimit të tyre është shpesh i vështirë për myslimanët në realitet. Për shembull, në shumicën e kantoneve ka mungesë të asistentëve shpirtërorë myslimanë me kohë të plotë në institucionet publike, ndërsa kujdesi i vazhdueshëm dhe profesional për të krishterët në spitale, azile pleqsh, burgje dhe institucione të tjera ofrohet nga priftërinj të trajnuar mirë.

Angazhimi vullnetar i imamëve në ndihmën shpirtërore është i jash-tëzakonshëm. Megjithatë, nuk është më në gjendje të përmbushë kërkesën në rritje nga institucionet publike, gjë që çon në boshllëqe në kujdes dhe kufizon cilësinë dhe aksesin.

Mungesa e një kuadri institucional e bën të vështirë koordinimin me stafin mjekësor dhe infermieror dhe pengon ofrimin e kujdesit të ndjeshëm ndaj kulturës dhe fesë. Në Schaffhausen, që nga viti 2013, është e mundur të mbahen funerale myslimane, përfshirë larjen e të ndjerit, por kjo përfshin kosto shtesë. Për më tepër, në institucionet publike ose vendet e punës pothuajse nuk ka hapësira të disponueshme që mund të përdoren për lutje.

Këto mangësi nuk pasqyrojnë larminë shumëfetare të shoqërisë zvicerane dhe e bëjnë të vështirë garantimin efektiv të lirisë së fesë në përputhje me nenin 15 të Kushtetutës Federale

Rezultatet e anketës së kryer në Schaffhausen

Dëshira për qasje në shërbime shëndetësore dhe sociale shumëgjuhëshe, si dhe në kujdes të ndjeshëm ndaj aspekteve fetare, është theksuar vazhdimisht si bazë për kujdes të respektueshëm dhe gjithëpërfshirës për myslimanët. Ofruesit e kujdesit shëndetësor duhet të kuptojnë dhe respektojnë praktikat dhe kërkesat fetare, të tilla si lutja, agjërimi gjatë Ramazanit ose recetat rituale. Kjo vlen veçanërisht në situata të ndjeshme siç janë kujdesi personal i trupit ose vdekja.

Deri në një farë mase, komunitetet e xhamive fajësojnë veten që deri më tani kanë investuar shumë pak në struktura me kohë të plotë dhe në profesionalizimin e atyre që janë përgjegjës për kujdesin fetar dhe nevojat psikosociale të pacientëve, banorëve ose të burgosurve myslimanë. Qëllimi i tyre është të profesionalizojnë dhe konsolidojnë sistematikisht kujdesin shpirtëror mysliman me mbështetjen përkatëse shtetërore.

Sugjerime për bashkësitë e xhamive:

- Krijimi i strukturave me kohë të plotë në kujdesin shpirtëror
- Pjesëmarrja në zhvillimin e moduleve të trajnimit për stafin infermieror dhe mjekësor

Sugjerime për autoritetet:

- Hapja e institucioneve për qasje që janë të ndjeshme ndaj dallimeve fetare dhe kulturore
- Promovimi i kurseve të përshtatshme të trajnimit dhe arsimit të vazhdueshëm në institucionet e kujdesit shëndetësor dhe ato sociale, për shembull përmes bashkëpunimit me Qendrën Zvicerane për Islamin dhe Shoqërinë.
- Bashkëfinancim i pjesëmarrjes në kursin e arsimit të vazhdueshëm „Kujdesi Shpirtëror Mysliman në Institucionet Publike“ për shoqëruesit fetarë myslimanë me qëllim sigurimin e cilësisë (zhvilluar nga Qendra Zvicerane për Islamin dhe Shoqërinë në Universitetin e Fribourg-ut).
- Mbështetje për krijimin, menaxhimin dhe bashkëfinancimin e ndihmës shpirtërore myslimane në institucionet publike, ndoshta në bashkëpunim me një shoqatë që do të krijohet.

3. Pjesëmarrja dhe integrimi social

Kontekst

Pjesëmarrja sociale është shumë më tepër sesa thjesht prania. Për myslimanët, kjo do të thotë të njihen si anëtarë të shoqërisë me të drejta të barabarta dhe të kenë mundësinë të marrin pjesë aktive në jetën shoqërore. Integrimi nuk do të thotë të përshtatesh në çdo mënyrë, por të jesh në gjendje të jetosh lirisht identitetin tënd fetar dhe kulturor, ndërkohë që merr pjesë aktive në jetën shoqërore në kushte të barabarta.

Promovimi i pjesëmarrjes në jetën shoqërore bazohet, ndër të tjera, në aksesin në ofertat ekzistuese. Në Kantonin dhe Qytetin e Schaffhausen-it, ekziston një gamë e gjerë e këtyre: nga qendrat e këshillimit për nënat dhe baballarët te programet sportive, nga ngjarjet kulturore te orientimi në karrierë, nga aktivitetet rekreative për të rinjtë te programet specifike të integritit. Megjithatë, doli që shumë prej tyre nuk janë të njohur për popullsinë myslimane ose se qasja në to është e vështirë.

Sfidat strukturore mund të paraqesin një pengesë të mëtejshme: Informacioni shumëgjuhësh shpesh mungon, komunikimi është i pamjaftueshëm, ose autoriteteve dhe institucioneve u mungon një qasje e synuar për të informuar myslimanët rreth mundësive që u ofrohen. Nga perspektiva e komuniteteve myslimane, lidhjet me organet shtetërore dhe publike mund të jenë të pamjaftueshme për shkak të fokusit në strukturat e tyre.

Por një pikëpamje negative dhe e gabuar e shumicës së shoqërisë ndaj myslimanëve e bën gjithashtu më të vështirë për ta qasjen në ofertat.

Nëse diskutimet dhe propozimet orientohen drejt zgjidhjes së problemeve të perceptuara, në vend që të nxjerrin në pah burimet dhe kontributet pozitive të komunitetit mysliman si një pasurim për shoqërinë në tërësi, kjo ka një efekt dekurajues dhe pengon integrimin.

Rezultatet e anketës së kryer në Schaffhausen

Nevoja për oferta specifike për myslimanët - për shembull, për fëmijët myslimanë, të rinjtë, të moshuarit dhe veçanërisht gratë - në fushat e arsimit, kohës së lirë dhe sportit është theksuar vazhdimisht. Ndarja gjinore është shpesh e rëndësishme në komunitetet myslimane për të përmbushur kërkesat fetare dhe kulturore. Megjithatë, në disa raste doli në pah se pothuajse asgjë nuk ishte bërë për të krijuar në mënyrë aktive mundësi të tilla. Mbetet për t'u parë nëse oferta të tilla speciale janë në ndonjë rast efektive për qëllime integrimi.

Sa i përket pritjeve shoqërore, shpesh është folur për presionin e fortë që ndien dikush për t'u përshtatur vazhdimisht në mënyrë që të ndihet i pranuar. Myslimanët në Schaffhausen dëshirojnë të marrin mbështetje për të zvogëluar këtë presion psikologjik shtypës.

Sugjerime për bashkësitë e xhamive:

- Rritje e iniciativës personale në organizimin dhe zbatimin e ideve ose nevojave specifike të dikujt, siç është një mësim noti për gratë.
- Pjesëmarrja në dialogun ndërfaqetor dhe promovimi i dialogut të brendshëm brenda Islamit
- Ofrimi i trajnimeve mbi sistemin politik zviceran për anëtarët e komunitetit
- Organizimi i ngjarjeve kulturore myslimane për publikun

Sugjerime për autoritetet:

- Publicitet dhe aksesueshmëri më e mirë e ofertave ekzistuese - Ofertat speciale për myslimanët nuk nevojiten kudo (por nevojiten oferta për të rinjtë myslimanë në institucionet e kujdesit për të rinjtë).
- Promovimi dhe njohja e përkushtimit mysliman, pasi vullnetarizmi ka kufizime
- Mbështetje për ngjarje kulturore myslimane, të tilla si Ditët e Xhamisë së Hapur
- Përdorimi i komuniteteve të xhamive si shumëzues për të informuar të sapoardhurit ose grupet e vështira për t'u arritur, siç janë të moshuarit, gratë ose ribashkimet familjare.

4. Pjesëmarrja dhe përfshirja në aktivitete publike

Kontekst

Ndryshe nga paragjykimet e përhapura gjerësisht, shumë myslimanë identifikohen me institucionet dhe vlerat demokratike të Zvicrës. Ata janë shpesh shumë aktivë në shoqata dhe dëshira për të marrë pjesë në jetën politike është e përhapur. Ata duan që organizatat myslimane të përfshihen në proceset politike dhe komitetet teknike. Megjithatë, ata hasin në një sërë pengesash.

Myslimanët që nuk kanë pasaportë zvicerane përjashtohen nga të drejtat politike, siç është pjesëmarrja në zgjedhje dhe votimi. Barrierat e larta të natyralizimit dhe procedurat rigoroze e vonojnë pjesëmarrjen politike të të sapoardhurve për vite me radhë. Mungesa e njohjes formale të komuniteteve myslimane e bën të vështirë edhe përfshirjen e tyre institucionale në proceset politike.

Barrierat sociale gjithashtu kanë një efekt të ngjashëm: Përballja e përditshme me mosbesimin, paragjykimet ose përvojat e diskriminimit i bën myslimanët të ndiejnë se duhet ta justifikojnë veten vazhdimisht ose ta izolojnë veten. Fakti që Islami shpesh paraqitet si një çështje politike mund të dobësojë gjithashtu motivimin për angazhim publik dhe ndjenjën e përkatësisë. Përvojat e përsëritura negative, të tilla si diskriminimi ose fakti që kërkesat e tyre nuk merren seriozisht nga

politikanët dhe autoritetet, çojnë në humbjen e besimit. Kjo nga ana tjetër pengon gatishmërinë për të marrë pjesë aktive dhe përforcon distancimin social, edhe pse integrimi kërkon pikërisht të kundërtën.

Ekziston një mungesë e pjesshme e mbështetjes strukturore për vetë-vendosje dhe rrjete midis komuniteteve myslimane. Shumë organizata myslimane veprojnë ekskluzivisht në bazë vullnetare dhe për këtë arsye kanë burime të kufizuara për lobim publik ose edukim politik.

Rezultatet e anketës së kryer në Schaffhausen

Shumë nga shqetësimet e shprehura në anketë kanë të bëjnë me pjesëmarrjen politike, të drejtat e barabarta dhe pjesëmarrjen në aktivitete publike. Myslimanët në Schaffhausen duan t'u japin njohuri autoriteteve, të japin informacion dhe të bashkëpunojnë me ta për çështje që lidhen me Islamin. Ata duan të konsultohen dhe të përfshihen në proceset e vendimmarrjes.

Një nga shqetësimet e tyre kryesore është lufta kundër radikalizimit. Një njohuri e plotë dhe objektive e Islamit është mjeti më efikas i parandalimit. Prandaj, ata dëshirojnë të kontribuojnë në zgjerimin e më-

simdhënies së Islamit në shkollat publike, e cila është futur me sukses në Neuhausen. Kjo u jep fëmijëve një imazh realist dhe të diferencuar të fesë së tyre dhe për këtë arsye ka një efekt parandalues.

Presioni i nevojës për t'u përshtatur vazhdimisht është përmendur tashmë. Ky presion vjen edhe nga institucionet politike, të cilat shpesh presin që myslimanët të përshtaten plotësisht me zakonet zvicerane. Kjo politikë asimilimi pothuajse nuk i merr parasysh nevojat kulturore dhe fetare të pakicës myslimane. Komuniteti i Schaffhausen-it e di mirë se integrimi nuk do të thotë asimilim. Ai dëshiron një qëndrim të qartë që pranon se njerëzit mund të jetojnë njëkohësisht me identitete të shumëfishta, për shembull si myslimanë dhe si zviceranë.

Sugjerime për komunitetet e xhamive:

- Organizimi i ngjarjeve informuese në xhami mbi politikën dhe arsimin

Sugjerime për autoritetet:

- Ndërtimi i besimit duke lejuar që përvojat e reja të japin jehonë pozitive, të dëgjohen dhe të merren seriozisht.
- Bashkëpunimi me shoqatat e xhamive për çështje që lidhen me Islamin
- Informimi i popullsisë në mënyrë më objektive rreth realitetit të përditshëm të myslimanëve, pasi studimet kombëtare tregojnë se paragjykimet e zakonshme nuk korrespondojnë me realitetin.
- Vënia në dispozicion i folësve për ngjarje informuese në xhami mbi politikën dhe arsimin

Interes i gjerë publik për xhamitë

Me vizitat e tyre të rregullta me udhërrëfyes, xhamitë në Schaffhausen i përgjigjen një interesi të qartë publik. Në këtë mënyrë ata japin një kontribut të rëndësishëm në veprën e formimit dhe nxisin dialogun ndërjetar. Në veçanti, Xhamia Aksa, me arkitekturën e saj sugjeshive, ngjall kuriozitet dhe ofron një pasqyrë mbi teknikat e ndërtimit, funksionet dhe praktikat fetare.

Vizitat me udhërrëfyes në xhami inkurajojnë takimet ballë për ballë, ndihmojnë në shmangien e paragjykimeve dhe promovojnë bashkëjetesën paqësore. Për shoqatat, kjo përfaqëson gjithashtu një mundësi për të komunikuar në mënyrë transparente aktivitetet e tyre dhe përmbajtjen e besimit të tyre.

Shkollat, në veçanti, i përdorin vizitat në xhami si pjesë integrale të mësimave të tyre, për t'u ofruar fëmijëve dhe të rinjve njohuri praktike rreth feve dhe mënyrave të ndryshme të jetesës. Kërkesa është aq e lartë sa angazhimi vullnetar i pjesëmarrësve po arrin kufijtë e tij.

Sugjerime për komunitetet e xhamive:

- Krijimi i strukturave profesionale për të përmbushur kërkesën dhe rëndësinë e kësaj pune të marrëdhënies me publikun.

Sugjerime për autoritetet:

- Njohje zyrtare e angazhimit vullnetar përmes vizitave me udhërrëfyes në xhami për shkollat dhe publikun
- Mbështetje financiare për vizita me udhërrëfyes përmes rimbursimit të shpenzimeve

Parandalimi i radikalizimit përmes informacionit: Mësimdhënia e Islamit në Shkolla

Që nga vera e vitit 2022, nxënësve myslimanë të shkollave të mesme në Neuhausen u ofrohen kurse të edukimit fetar të islamit. Ky kurs jepet në gjermanisht nga Nimetulla Veseli, imam i xhamisë shqiptare, dhe i nënshtrohet kontrollit transparent të cilësisë nga mësuesit dhe studentët e Universitetit të Edukimit të Mësuesve në Schaffhausen. Programi u zhvillua në bashkëpunim me Dialogun Ndërfetar të Schaffhausen dhe u mbështet financiarisht nga Zyra Federale e Policisë (fedpol) si një masë për të parandaluar ekstremizmin. Shoqata mbështetëse VIUSH u themelua për të siguruar fonde afatgjata dhe për të zgjeruar ofertën arsimore.

Kështu, fëmijët mund të mësojnë rreth besimit të tyre përmes përbajtjes së testuar pedagogjikisht dhe të njohur shoqërisht. Kjo gjithashtu i mbron ata nga ndikimet ekstremiste dhe dezinformatat në internet. Falë reaguesve jashtëzakonisht pozitive të marra gjatë vitit pilot në shkollat Kirchacker dhe Rosenberg, mësimdhënia e Islamit u zgjerua në shkollën Gemeindewiesen në vitin 2025.

Sugjerime për komunitetet e xhamive:

- Punësimi i personelit shtesë të kualifikuar
- Bashkëpunimi midis xhamive
- Oferta promocionale

Sugjerime për autoritetet:

- Zgjerimi i mësimdhënies islame në shkollat në Schaffhausen
- Garancia e financimit
- Përfshirja institucionale e Shkollës së Lartë të Pedagogjisë në ofrimin e mbështetjes arsimore për mësuesit myslimanë

Dialogu ndërftar

Dialogu Ndërfetar i Schaffhausen u themelua 20 vite më parë. Që atëherë, përfaqësuesit e bashkësive të ndryshme fetare janë takuar rregullisht për një shkëmbim besimi përtej kufijve fetarë dhe organizojnë rregullisht tubime publike.

Takimet dhe bashkëpunimi që rezultojnë nga këto forcojnë kohezionin shoqëror dhe promovojnë bashkëjetesën me respekt, e cila është thelbësore për një shoqëri demokratike.

Pjesëmarrësit kryesisht nuk janë specialistë në fenë e tyre, por njerëz për të cilët feja ka rëndësi personale. Përbërja e grupit ndryshonte vazhdimisht. Për shumë njerëz, është e vështirë të gjejnë kohë për të komunikuar jashtë angazhimeve profesionale. Megjithatë, shkëmbimi i institucionalizuar midis feve është i domosdoshëm, dhe komunitetet myslimane, si pakica më e madhe fetare, duhet të marrin pjesë në të në një mënyrë detyruese dhe aktive.

Dialogu ndërftar është gjithashtu me rëndësi të madhe për autoritetet, pasi mund të ofrojë njohuri të vlefshme për bashkëpunim me grupe të tjera relevante ose për çështje të tjera sociale, siç është Plani Kombëtar i Veprimit kundër Radikalizimit. Ai gjithashtu ka njohuri të gjera mbi fetë e përfaqësuara në Schaffhausen.

Sugjerime për komunitetet e xhamive:

- Promovimi i individëve të angazhuar që janë të gatshëm të flasin në emër të një grupi të larmishëm
- Pjesëmarrja në dialogun ndërftar, tryezat e rrumbullakëta dhe komitetet teknike

Sugjerime për autoritetet:

- Sigurimi i vendeve neutrale për dialog paqësor
- Sigurimi i përfshirjes së shoqatave myslimane në tryeza të rrumbullakëta dhe komisione teknike.

Pasthënie: Konsulencë mbi Islamin / Fondacioni Eugen Biser

Në tetor 2023, në Fondacionin Eugen Biser u lançua projekti “Ndërtimi i Urave në Komunitet – Pjesëmarrja Myslimane dhe Bashkëjetesa Sociale në Rajonin DACH”. I iniciuar nga Fondacioni Robert Bosch, projekti mbështet gjashtë komuna në Gjermani, Austri dhe Zvicër—Bazel, Schaffhausen, Dornbirn, Salzburg, Stuttgart dhe Augsburg—në zbatimin e një projekti me rëndësi shoqërore në bashkëpunim me grupet myslimane. Të tre vendet ndryshojnë për sa i përket strukturave dhe kuadrit ligjor të tyre. Në të njëjtën kohë, çdo qytet ka karakteristikat e veta.

Me Integres, Schaffhausen ka një qendër të specializuar që merret me çështjet e integritit dhe migracionit për vite me radhë dhe është gjithashtu në kontakt me komunitete të ndryshme fetare, duke përfshirë komunitetet lokale islamike. Për më tepër, një grup dialogu ndërfaqësor ka qenë aktiv për njëfarë kohe. E gjithë kjo ofroi një bazë të shkëlqyer për bashkëpunimin tonë me Schaffhausen, i cili filloi në pranverën e vitit 2024 me Integres dhe dy komunitete muslimane xhamie: shoqatën turko-islamike Aksa Moschee dhe komunitetin islamo-shqiptar Mekka Schaffhausen.

U botua në bashkëpunim një broshurë shumë informuese që ilustron në mënyrë koncize dhe objektive nevojat dhe kërkesat e popullsisë myslimane të qytetit dhe jep rekomandime për autoritetet dhe komunitetet islame. Për këtë qëllim, përfaqësuesit e dy komuniteteve islame kanë zhvilluar një analizë shumë të plotë të nevojave, e cila shërben si bazë për broshurën dhe meriton vlerësim të madh. Puna e bërë nga myslimanët në këtë analizë dhe në të gjithë projektin nuk mund të mbivlerësohet, pasi ata kontribuan vullnetarisht dhe investuan shumë

kohë në këtë proces. Produkti është i rëndësishëm dhe hedh themelet për zhvillimin e qëndrueshëm në të ardhmen në Schaffhausen në bashkëpunim me komunitetet islame dhe adresimin e çështjeve që lidhen me bashkëjetesën me myslimanët.

Duke parë përpara, ne i inkurajojmë të gjithë individët dhe institucionet e përfshira në projektin Schaffhausen të vazhdojnë shkëmbimin e tyre dhe të ndërmarrin projekte të reja së bashku. Projektet e këtij lloji mund ta vazhdojnë në mënyrë të qëndrueshme procesin që sapo ka filluar dhe të sjellin ndryshime pozitive afatgjata.

Ne, ekipi i konsulentëve islamikë nga rajoni DACH, jemi ndjerë gjithmonë rehat gjatë qëndrimeve tona në Schaffhausen. Ne krijuam shpejt një marrëdhënie besimi me të gjitha palët e interesuara, duke na lejuar të diskutonim çështjet hapur dhe me ndershmëri - dhe në disa raste, në mënyrë kritike - dhe të bashkëpunonim vazhdimisht në një mënyrë të orientuar drejt zgjidhjes. Dëshirojmë të shprehim falënderimet tona të përzemërta për Sara De Ventura dhe Bettina Bussinger të Integres, Joachim Finger të “Interreligiöser Dialog Schaffhausen” (Dialogu Ndërfetar Schaffhausen), Serhat Köroglu të Xhamisë Aksa dhe Imam Nimetulla Veseli të Komunitetit Islamik Shqiptar në Mekë. Ne u urojmë atyre një bashkëpunim të frytshëm në Schaffhausen në të ardhmen.

Dr. Hussein Hamdan
Menaxher Projekti

Tim Florian Siegmund
Koordinator Projekti

Integres
Integrationsfachstelle Region Schaffhausen

Integres

Interreligiöser Dialog Schaffhausen

Islamberatung
in Bayern

EUGEN BISER
STIFTUNG

Robert Bosch
Stiftung